

	Overført kr. 3 000,00	kr. 192 000,00
Myrassistenten og myrkonsulenten	»	1 000,00
Stipendium for myrassistenten	»	500,00
		» 4 500,00
Styrets utgifter og avholdelse av møter	»	400,00
Kontorutgifter	»	1 800,00
Tryksaker og litteratur	»	400,90
Analyser	»	200,00
Diverse utgifter	»	700,00

	Tilsammen kr. 200 000,00	_____

DET NORSKE MYRSELSKAPS TORVSKOLE OG FORSØKSTORV FABRIK

FOREDRAG PAA AARSMØTET 2. JULI 1918
AV TORVINGENIØR J. G. THAULOW

EN ny sten er lagt til Det Norske Myrselskaps bygning! Et længe næret ønske, anlæg av en egen torvfabrik og opprettelse av en torvskole, er nu virkeliggjort!

Det var brændselskrisen og de forholdsvis høie brændselspriser ved dette aarhundredes begyndelse som gav støtet til dannelse av Det Norske Myrselskap, idet man foruten at myrselskapet skulde virke for *brændtorvdriften* ogsaa opsatte paa programmet arbeidet for *torvstrotilvirkningen* og ikke mindst for *myr dyrkingen*, altsaa myrselskapet skulde fremme myrenes utnyttelse paa alle de maater, hvorpaa myrene efter sin forskjelligartede beskaffenhet er skikket.

I arbeidsutvalget, som hadde i oppdrag at utarbeide love og plan for Det Norske Myrselskap og som bestod av amtmand *Holst* som formand, distriktsingeniør *Leegaard*, næstformand, og øvrige medlemmer statsminister *Gunnar Knudsen*, skogeier *Kleist Gedde*, godseier *Kai Møller* og sognprest *Walnum* med undertegnede som sekretær blev det ogsaa drøftet, at noget av det første myrselskapet burde foreta var at anskaffe en myr og anlægge en egen torvfabrik. Men forholdene og omstændighetene vilde det anderledes.

Efter at Det Norske Myrselskap var stiftet den 11te december 1902, blev der sendt et andragende til statsmagterne om et statsbidrag paa 9000 kr. for det første aar, men stortinget bevilget kun 2000 kr. og med dette beløp tillagt myrselskapets andre indtægter maatte man greie alle løpende utgifter. Der blev saaledes intet tilovers for indkjøp av myr og endmindre til anlæg av torvfabrik. Senere økedes statsbidraget og andre indtægter litt efter litt, aar efter aar, mens brændselskrisen fra aarhundredeskiftet samtidig gik over. Kulprisene faldt betydelig, og myrselskapets arbeide for brændtorvdriften kunde

ikke fremvise synderlig store resultater. Desto mer blev der arbeidet for torvstrøtilvirkningen og myr dyrkingen. Sommeren 1907 besluttedes oprettet en *forsøksstation for myr dyrkning* paa Mæresmyren i Sparbu, ikke uten motstand fra forskjellig hold, men nu er denne forsøksstations store betydning alment anerkjendt fra alle hold. Det første arbeidsaar 1908 var forsøksstationens budget 1000 kr., og nu 10 aar efter 33 000 kr. inklusive lønninger.

En av den forrige brændselskrisens frugter blev i vort naboland Sverige oprettelsen av en statsunderstøttet *torvskole* for at avhjelpe mangelen paa fagutdannede torvmestre. At ogsaa vort land kunde ha behov for en saadan torvskole var Det Norske Myrselskap fuldt opmerksom paa, men tiden var ikke da inde til at søke en saadan plan realisert. Man fik derfor nøie sig med at bevilge stipendier, eller som det blev kaldt bidrag til reise og ophold for arbeidsføre mænd, der agtet at utdanne sig som arbeidsformænd ved den svenske torvskole. I aaret 1905 bevilgedes 5 bidrag à 200 kr., i aaret 1906 2 bidrag à 200 kr. og i aaret 1907 likeledes 2 bidrag à 200 kr. Imidlertid var dette en altfor kostbar foranstaltning og kunde kun komme forholdsvis faa tilgode, hvorfor myrselskapet begyndte at avholde kortvarige torvkurser her i landet. Det første torvkursus avholdtes paa Rustadmyren i Vinger, hvor der er baade brændtorvanlæg og torvstrøfabrik. Kurset lededes av Det Norske Myrselskaps sekretær med bistand av torvingeniørerne *Ordning* og *Lund*. Det varte i 6 dager og der var 10 deltagere fra forskjellige kanter av landet ogsaa fra Nord-Norge. Foruten praktiske øvelser ved torvfabrikkene blev der avholdt en række foredrag med lysbilleder. Det følgende aar var det meningen ogsaa at avholde et lignende kursus sammesteds, men dette maatte av forskjellige grunde indstilles. Det andet torvkursus avholdtes paa Rustadmyren i Vinger sommeren 1909 og varte i 14 dager. Der var anmeldt 19 deltagere, men 6 blev forhindret, saa at der kun blev 13 aktive deltagere og desuten var der 14 passive. Ved dette kursus blev hovedvekten lagt paa torvstrøtilvirkningen, som dengang var mer aktuell end brændtorvdriften. Det tredje torvkursus avholdtes i Løiten sommeren 1910 og varte kun i 3 dager, hvorav 3 dager ved Ullernmyrens Brændtorvfabrik og 1 dag ved Løiten Almenings Torvstrøfabrik. Der var 15 deltagere. Da det viste sig vanskelig at finde et for saadanne torvkursus passende sted, blev der ikke noget nyt kursus før sommeren 1916. Dette det fjerde torvkursus avholdtes ogsaa i Løiten og hadde 15 deltagere. Kurset varte i 6 dager, og hovedvekten blev da paany lagt paa brændtorvdriften. Der blev besøkt flere forskjellige torvfabrikker i og omkring Løiten, foruten at der holdtes en række foredrag av myrselskapets sekretær.

Saa kom brændselskrisen ved aarsskiftet 1917 og der besluttedes anlagt mer end hundrede nye brændtorvfabrikker rundt om i landet, men torvmestre hadde man ikke. Myrselskapet hadde foreslaat for statsmyndighetene forskjellige foranstaltninger til økning av brændtorv-

produktionen, og hvortil midler beredvillig blev stillet til disposition. En av disse foranstaltninger gik ut paa at faa istand et ekstra torvkursus ved den svenske torvskole i sidste halvdel av april maaned, altsaa før torvdriftens begyndelse. Eleverne skulde faa fri reise, ophold og undervisning. Dette blev saa bekjendtgjort, og der meldte sig over 300 ansøkere. Torvskolen kunde ikke ta imot mer end tiendeparten herav, og man valgte da ut 32 mand som alle paa forhaand hadde sikret sig ansættelse. Desuten bevilgedes 8 stipendier til andre som herved skulde søke sig praktisk utdanning i torvbruk i Sverige. Der blev saaledes paa denne maate skaffet ialt 40 torvmestre som spredtes over hele landet. Dette kostet omkring 11 000 kr. Et nyt torvkursus: det femte i rækken her i landet blev avholdt sommeren 1917 i Løiten og var besøkt av 31 deltagere. Det varte i 6 dager, og deltagerne besøkte og arbeidet ved 8 fosskjellige brændtorvanlæg og 1 torvstrøfabrik. Foredrag blev holdt foruten av myrskapets sekretær tillike av torvingeniørene *Ordning* og *Febbe-Steensaas* samt av myrkonsulent *Lende Njaa*.

Nu var tiden moden til at søke realisert tanken om en norsk torvskole og dette blev da drøftet paa det sidste torvkursus.

Myrskapets nyansatte torvingeniør, *Ordning*, fik saa i opdrag paa sine reiser at se sig om efter en eller anden for øiemedet skikket myr og utarbeide plan og overslag for anlægget. Likeledes fik amtstovmesteren i Hedemarken, torvingeniør *Febbe-Steensaas*, en lignende henstilling. Myrskapets sekretær foretok saa i august maaned en reise til Sverige og Danmark for specielt at studere forskjellige spørsmåak vedrørende oprettelse av en torvskole og anlæg av en forsøktorvfabrik.

I Sverige har man som allerede nævnt længe hat en statsunderstøttet torvskole, hittil den eneste i hele verden. De praktiske øvelser, som vel at merke er fuldt saa nødvendige som den teoretiske undervisning, maa elevene der skaffe sig ved at besøke forskjellige private torvfabrikker. Dette er en ordning som er alt andet end heldig, og saavidt bekjendt vil der i Sverige nu bli en forandring heri. Det kan nemlig ikke undgaas at elevenes besøk ved fabrikkerne virker forstyrrende paa den regulære drift, og at elevene nærmest optræder som tilskuere. Skal eleverne ha nytte av de praktiske øvelser, maa de selv være arbeidere ved den regulære drift og det kan kun ske, naar torvskolen har sin egen torvfabrik til raadighet.

I Danmark har man ingen torvskole og torvdriften er der saa enkel og saa indarbeidet og har saapas tradition, at det vel heller ikke er paakrævet. Blandt alle verdens land staar Danmark i flere henseender høiest i torvdrift. I intet andet land produceres der forholdsvis saa meget torv. Mens Norges maskintorvproduktion i aaret 1917 var 56 000 ton og Sveriges 250 000 ton blev der i Danmark ifjor producert 400 000 ton tør maskin og elletorv. Desuten 9 mill. ton tør stiktorg. Ogsaa torvens pris er der betydelig lavere. Mens maksimalprisen paa torv i Norge nu er optil 69 kr. pr. ton, er den i Dan-

mark kun 32 kr., og forskjellen i arbeidsløn er ikke det avgjørende, idet der i Danmark gjennomsnitlig betales en dagløn av 10 kr. mot 12 à 15 kr. her. Ogsaa kvaliteten er bedre ikke minst tørhetsgraden. Paa den anden side har man i Danmark bedre torv som kræver mindre intens bearbeidelse, behøver derfor ikke saa kostbare maskiner og de klimatiske forhold er gunstigere for torvdriften end baade i Norge og Sverige. Man kan begynde tidligere om vaaren og holde paa længere utover høsten. Ikke destomindre er man i Danmark fuldt opmerksom paa, at torvdriften kræver forbedringer og Det Danske Hedeselskab har derfor faat bevilget et statsbidrag paa 20 000 kr. til anlegg av en forsøkstorvfabrik, hvor det er meningen at nye torvmaskiner, redskaper, arbeidsmetoder og andre forbedringer skal prøves og underkastes en sakkyndig kritik.

Det Norske Myrselskaps plan er derfor blit en kombination av den svenske torvskole og den danske forsøkstorvfabrik, ikke alene for at elevene derved skal kunne faa bedre anledning til praktiske øvelser, men ogsaa for at søke indført forbedringer i torvdriften ved at kunne anstille prøver med forskjellige torvmaskiner, redskaper og arbeidsmetoder m. m.

I september maaned meddelte amtstovrmester *Jebe-Steensaas* at han vilde anbefale *Gaardsmyren* i Vaaler i Solør, som flere aar tidligere var undersøkt av myrselskapets sekretær og da anbefalt til brændtorvdrift.

Torvingeniør *Ordning* reiste saa til Vaaler og foretok en nøiere undersøkelse av myren sammen med amtstovrmesteren. Samtidig blev en lokalkjendt mand, amtsdyrlæge *Bjerke*, anmodet om at faa bruksretten til myren haandgit av de noget over halv hundrede grundeiere.

Det viste sig da snart, at myren er rent ideel for øiemedet. Arealet er med et rundt tal omkr. 400 maal, hvorav omkr. 200 maal brændtorvmyr og omkr. 200 maal torvstrømyr. Brændtorv- og torvstrødrift kan saaledes kombineres, noget som meget sjelden er tilfældet. Myrens eneste mangel er at den ligger 3 à 4 km. fra jernbanestation, men den har god kjørevei.

Der blev saa utarbeidet en foreløbig plan og overslag som blev forelagt Det Norske Myrselskaps styre i møte den 28de september. Derefter blev der foretat en befaring av myren, og deltok heri myrselskapets formand, sekretær og torvingeniør, tillike amtstovrmesteren samt ordføreren i Vaaler, stortingsmand Aarsrud, viceordfører Rundberget, medlem av formandskapets saksfører Svenneby, amtsdyrlæge *Bjerke* og som repræsentant for grundeierne gaardbruker Lauritz Berg m. fl.

Myren er langstrakt og langs myren gaar en hovedvei med flere kjøreveier tvers over myren. Man blev da enig om, at myrselskapet foruten myren burde sikre sig den faste dengang skogbevokste mark paa omkr. 100 maal mellem hovedveien og myren. Saavel for at faa byggeplads som materialer paa stedet til de nødvendige bygninger. Desuten, hvad der er av stor betydning, at faa myrens omgivelser fri for skog, saa at vinden kan blaase frit over myren og tørke torven

bedre. Likeledes er det ogsaa heldig at faa en del tørkeplads paa fast mark.

Saa blev planer og overslag behandlet videre i det hele i 3 styremøter og 2 repræsentantmøter, før myrselskapet den 23de oktober 1917 besluttet at oprette en torvskole og anlægge en forsøksstorvfabrik.

I andragendet om statsbidrag for budgetterminen 1918—1919 blev der søkt om en ekstrabevilgning paa 25 000 kr. til torvskolen og samtidig sendtes et andragende til Landbruksdepartementet om laan av Torvlaanefondet, stort 60 000 kr. til anlæg og 14 000 kr. til driften. Under sakens behandling i departementet blev dette forandret saaledes, at istedetfor at vente til den ordinære Stortingsbevilgning i juni maaned d. a., hvorved man kunde bli nødt til at utsætte et helt aar med anlægget, blev der forelagt Stortinget en proposition nr. 193 ved kgl. resolution av 16de november 1917 om en ekstrabevilgning til myrselskapet for budgetterminen 1917—1918 paa 25 000 kr. som bidrag til anlæg av en forsøksstorvfabrik og oprettelse av en torvskole. Dette beløp blev bevilget av Stortinget den 12te december 1917. Samtidig indvilget Landbruksdepartementet andragendet om laan av Torvlaanefondet.

Stortinget understreket myrselskapets uttalelse om at det blir en av hovedopgavene at producere billig torv og forutsatte at de distriktsbidrag som var stillet i utsigt gaar i orden.

Hittil er der bevilget følgende distriktsbidrag:

Vaaler kommune	1000 kr. aarlig i 10 aar eller tilsam.	kr. 10 000.—
Romedal almenning	500 kr. aarlig i 5 aar » » »	2 500.—
Hedemarkens amts skogselskap	1000 kr. for indev. aar.	1 000.—
Hedemarkens amts-kommune	2000 kr. » » »	2 000.—

Dette blir tilsammen kr. 15 500.—

Desuten har Hedemarkens amt bevilget et rentefrit laan paa 10 000 kr., der skal tilbakebetales om 10 aar. Det er meningen at distriktsbidragene fortrinnsvis skal anvendes til forsøksvirksomheten, prøving av nye maskiner samt forsøk med forædling av torv. Det er ogsaa utsigt til at der blir bevilget flere distriktsbidrag fra kommuner og almenninger.

Saaavel staten som kommuner og andre har saaledes beredvillig stillet midler til disposition til planens realisation.

En anden forutsætning for stortingsbevilgningen var, at kontraktene skulde bli i tilbørlig orden, men hadde det været vanskelig at faa de mer end halvt hundrede grundeiere til at bli enige om at haandgi arealet blev det end værre, da selve kontraktene skulde underskrives og dette tok derfor adskillig tid, saa at de forberedende arbeider blev i høi grad forsinket.

Fra 1ste mars iaar blev som arbeidsbestyrer ansat tormester

Lang-Rec, der ifjor hadde gjennomgaaet et seks maaneders kursus ved den svenske torvskole. Man gik da igang med at hugge ned skogen langs myren, bygge en sag og faa istand materialer til husbygningen. Først opførtes elevbarakken, som er 25 m. lang og 7 m. bred. Der er 2 soverum for elevene med i6 køier i hvert, en stor spisesal, et stort kjøkken, soverum for kokken og et tørkerum for elevenes tøy i første etage. I anden etage er der kontor, lærerværelse, 4 mindre soverum, samt opbevaringsrum for elevenes reiseeffekter og klær. Alt er meget tidsmessig og praktisk indredet, som man vil faa se, naar man avlægger torvskolen et besøk. Elevbarakken er konstrueret av torvvingeniør Ording efter model av Hamar Jernstøperis Torvfabriks f. a. opførte arbeiderbarakke. Desuten er der opført et uthus med stald og rum til for, redskaper og materialbod, baderum og særskilt vaskerum samt ydre bekvemmeligheter. Likeledes er opført en forelæsningsal eller selve skolebygningen. Foruten sag er der ogsaa opført en smie og verkstedsbygning, som ligger isolert for sig selv. Bak elevbarakken og like ved indgangen til kjøkkenet er opført en torvkjælder til opbevaring av matvarer. Denne er konstruert av tormester Lang-Rec efter svensk model. En arbeiderbarakke er ogsaa planlagt, men vil først bli opført neste aar.

Bygningene var efter programmet færdige til at motta elevene den 26de mai, da torvskolens virksomhet begynde.

Efter programmet skulde der optages 30 elever, og der er indkommet i det hele omkring 50 ansøkninger om optagelse, hvorav ikke saa faa efter ansøkningsfristens utløp. Der blev optat og fremmødt 32 elever, eller saa mange som der er plads for i barakken.

En av elevene, student og elev ved Norges Tekniske Høiskole *Anders Tomter*, som hadde været med som almindelig arbeider fra anlæggets begyndelse, er blit ansat som undertormester.

En anden av elevene er ansat som tormester ved en større torvfabrik og har allerede tiltraadt stillingen, saa at elevantallet nu er 30 som oprindelig forutsat.

Av disse er:

- 1 fra Akershus amt.
- 10 fra Hedemarkens amt.
- 2 fra Kristians amt.
- 2 fra Buskeruds amt.
- 1 fra Jarlsberg og Larviks amt.
- 1 fra Bratsberg amt.
- 1 fra Nedenes amt.
- 1 fra Nordre Bergenhus amt.
- 1 fra Romsdals amt.
- 1 fra Søndre Trondhjems amt.
- 5 fra Nordre Trondhjems amt.
- 3 fra Nordlands amt.
- 1 fra Tromsø amt.

Den første tid har elevene været optat med planerings- og grøftningsarbejder, opstikning av strøtorv, brændtorvstikning og tilberedning av trampetorv. Såsnart maskinene var ankommet — leverancen var forsinket fra verkstedene — blev elevene sat til at montere disse, og derefter har de arbeidet ved elletorv- og maskintorvdriften. Maskineri, redskaper m. m. er anskaffet fra en række forskjellige firmaer.

Ved en almindelig torvfabrik bør man jo ha mest mulig ensartede maskiner, redskaper og materiel m. m. I dette tilfælde er det helt motsat, idet elevene bør faa anledning til at lære at kjende de mest forskjellige slags maskiner og redskaper. Det er heller ikke strengt tat paakrævet at alt er av bedste sort, man kunde næsten si, jo værre des bedre, forat elevene kan lære at forstaa at den slags skal man ikke anskaffe. I saa henseende kan det nok hænde at man har været heldige, idet vistnok meget av det, som er anskaffet, erfaringsmæssig kommer til at vise sig at være mindre anbefalelsesværdig. Som et eksempel paa, hvor forskjelligartet materiellet er, kan nævnes, at paa grund av vanskelighetene med at skaffe transportmateriel, har man faat en del 4,7 kg. skinner, en del 5,7 kg. skinner og en del 7 kg. skinner. Desuten en del kanaljern nr. 6 og forøvrig træskinner, dels beslaat med flatjern, dels med vinkeljern og dels uten. Der vil saaledes bli anledning til at konstaterer, hvilket av dette som er mest hensigtsmæssig. Skinnerne er levert fra firmaene *Pay & Brinck* og *A/S Noma*.

Torvmaskiner har det ikke været meningen at torvskolen skal anskaffe i synderlig stor utstrækning. Da det er en forsøksstorvfabrik maa man forutsætte, at man hvert aar skal faa utlaant til prøve nye og efterhaanden forbedrede maskiner, som saaledes underkastes en saklig kritik.

Skal torvdrift bli lønnende, naar verdenskrigen er slut og brændselsprisene gaar nedover, maa man faa mer arbeidsbesparende maskiner, som kan producere billig torv selv med høie arbeidslønninger.

Her er en meget stor opgave, som dette anlæg skal bidrage sit til at løse.

Av torvmaskiner har man nu følgende:

- 1) En torveltemaskin for haandkraft utlaant til prøve av mekaniker *Egeberg*, Hørsand.
- 2) En torveltemaskin for hestevandring anskaffet fra Danmark og utlaant til prøve av *Fin Hjortnæs*, Bestum. Torven vil bli utlagt med nye arbeidsbesparende apparater.
- 3) En torveltemaskin for maskindriften indkjøpt til torvskolen fra *S. H. Lundh & Co.*, Kristiania. Den blir drevet med en liten ca. 4 nom. h.k. lokomobil, som er indkjøpt.
- 4) En mindre almindelig torvmaskin indkjøpt til torvskolen fra *A/S Aadals Bruk* og forsynt med platform og elevator indkjøpt fra *A/S Torvbruksmateriel*, Lillestrøm. Den drives med en 16 ehk. petroleumsmotor indkjøpt fra *Brødrene Overaasen*, Gjøvik. Torven ut-

lægges ved hjælp av vogner og skinner. Tildels ogsaa med torvetagetrillebaarer, levert fra Aadals Bruk. Desuten er det meningen at forsøke et avkutningsapparat, som er anskaffet fra Danmark.

- 5) En stor torvmaskin, den største i sit slags, som hittil er bygget her i landet er utlaant til prøve av *A/S Aadals Bruk* og drives med et 12 nom. h. k. eller ca. 35 ehk. lokomobil, som velvillig er utlaant til torvskolen av *Loiten Almanning*. Til denne torvmaskin er der indkjøpt en Perssons patent torvutsætningsbane, levert fra *Kolberg, Caspary & Co.* og bygget av *Vulcan mek. Verksted*, Kria. Desuten blir torven til sammenligning ogsaa en tid utlagt ved hjælp av almindelige vogner og skinner. Saavel denne torvmaskin som ogsaa delvis en av de øvrige drives nat og dag.

Senere vil man ogsaa faa tilsendt til prøve en torveltemaskin for maskinkraft fra *Egebergs mek. Verksted*, Hørsand. Muligens ogsaa en eller to nye torvmaskiner fra Danmark og en fra Sverige.

Fra *Hamar Jernstøperi* har torvskolen faat utlaant en ca. 5 nom. h. k. lokomobil, som reserve for petroleumsmotoren, idet man ikke har tilstrækkelig petroleum. Desuten er det meningen at denne lokomobil skal brukes til drift av en av de nye torvmaskiner, som imøtesees sendt til prøve. Foreløbig brukes lokomobilen til sagen, idet man trænger mere materialer til bygning av torvhuser.

Desuten har torvskolen faat utlaant fra *Hamar Jernstøperi* en fishugger, hvormed man kapper op kvist og bar, avfaldet fra de nedhugne træer, saa at dette kan benyttes til brændsel, ialfald for de mindre lokomobiler.

Fra firmaet *Henriksen & Honne* er indkjøpt en *stubbebryter*.

Torvstrøfabrikken vil efter programmet ikke bli opført iaar. Derimot skal man til høsten stikke op omkr. 4000 m³ strøtorv, som utlægges til frysning for vinteren og tørkes næste sommer, hvorefter man agter at bygge en torvstrøfabrik saa tidsmessig og moderne, som det er mulig at faa den.

Elevene har iaar som allerede nævnt begyndt at skjære op en del strøtorv, som nu tørkes dels paa myroverflaten, dels paa hesjer. Deretter vil denne strøtorv bli oprevet til torvstrø med en mindre torvstrøriver som blir utlaant til prøve av *A/S Haga, Hoest & Co.*, Ise st.

Et meget viktig spørsmal ved en torvfabrik, og særlig et saa omfattende anlæg som dette, er *drivkraften*. Torvskolen har kun indkjøpt en liten petroleumsmotor og et litet lokomobil, som herefter skal benyttes for at elevene kan faa øvelse i at skjømte saadanne. Petroleumsmotorer har den mangel, at brændslet maa anskaffes fra utlandet, og for øieblikket er det omtrent umulig at skaffe petroleum og benzin. Lokomobiler har hittil været den mest almindelige drivkraft ved torvfabriker, og har den fordel at man som brændsel benytter anlæggets eget produkt torv. Men en lokomobil utnytter brændslet meget lite

økonomisk. Skjøtselen er kostbar, idet der som regel baade trænges i maskinist og i fyrbøter. Desuten er lokomobiler meget ildsfarlige.

Der har iaar hittil været talrike myrbrande, baade her i vort land og i vore nabolande. Store værdier er ødelagt, ikke alene tør torv, men ogsaa skog, bygninger og andre hertilgheter er gaat op i røk. I flere tilfælder er det konstateret, at ilden skyldes gnister fra lokomobil. Torvskolens elever fik nylig helt utenfor programmet praktisk øvelse i slukning av myrbrand. Myrsekskapets formand var tilstede den dag, og vi hadde netop en konference med 2 medlemmer av Vaaler formandskap, da vi fra kontorvinduet opdaget, at der var brand paa myren like i nærheten av barakken. Ilden var foraarsaket ved gnister fra en av lokomobilene, som hadde antændt den tørre myroverflate. Der blaaste en smule, og ilden utbredte sig med fænomenal hurtighet utover myren. Baade elever og arbeidere kom straks tilstede, der blev saa kastet op grøfter rundt brandfeltet, og efter et kvarters forløp var ilden begrænset, men det brændte en stund ganske kraftig. Efterslukningen blev foretat ved at sprøite paa vand. Der blev ikke forvoldt nogensomhelst skade, men elevene fik en kraftig paamindelse om, at myrbrand kan være farlig, og det kunde i dette tilfælde ha været meget farlig om vindretningen hadde været noget anderledes. Kun et snes meter fra brandfeltet laa nedgravet i myren 8 fat petroleum, og hadde ilden naadd disse er det ikke godt at vite, hvor meget mer hadde strøket med.

Paa myren er der forøvrig opsat plakater merket:

Vær forsigtig med ild paa myren! Tobaksrøking paa myren er forbudt!

Som drivkraft for torvmaskiner har man iaar begyndt med at benytte torvgasgeneratorer med motorer, men som enkelte agregater kan saadanne nu brukes paa store torvmaskiner. Den mest ideelle drivkraft paa en torvmyr er elektriske motorer, og kan man ikke skaffe sig elektrisk energi, fra vandkraftsanlæg bør man bygge torvkraftgasanlæg med elektrisk overføring. Torvskolen har nu under overveielse, at saasnart det lar sig gjennomføre, vil man forsøke at anlægge et torvgaselektricitetsverk. Hertil benyttes som brændsel den torv, der er mindre skikket som handelsvare. Anlægget skal saa levere kraft til elektrisk drift av brændtorvmaskiner og torvstrøfabrik. Desuten eventuelt levere lys og kraft til omkringliggende gaarder i Vaaler, noget som Vaaler kommune er meget interessert for. Plan og overslag for et saadant anlæg er nu under utarbeidelse.

Naar myrens avtorning har paagaat nogen aar, er det meningen efterhaanden at opdyrke de avtorvede partier, saa at naar bruksretten er utløpet, vil grundeierne faa igjen frodige akre og enger, istedetfor den sure, kolde myr.

Den del av *anlægget*, som efter programmet opføres iaar, skulde efter overslaget koste 85 000 kr., der dækkes av statsbidraget paa 25 000 kr. og torvlaanet paa 60 000 kr. Anlægget er paa det nær-

meste fuldført, men gjenstaar opførelse av torvhusar og forskjellig andet småatteri. Efter den oversigt man nu har over utgiftene, vil der ikke bli nævneværdig stor overskridelse. Det skal dog tilføies, at overslaget var utarbeidet forrige høst, og siden den tid er prisene paa maskiner, materialer og arbeidskraft m. m. steget ganske betragtelig.

Driftsutgiftene var beregnet til 60 000 kr. det første aar. Hertil har man et driftslaan av Torvlaanefondet paa 14 000 kr., og resten 46 000 kr. skal dækkes ved salget av den producerte torv. Man har forøvrig sikret sig fornøden driftskapital.

Produktionen er forutsat at skulle bli 3000 m³ lufttør brændtorv det første aar, og der er al utsigt til at der skal kunne bli producert adskillig mer før torvsæsonen er slut.

Såsnart elevene er færdig med de praktiske øvelser omkring midten av juli maaned, begynder *den teoretiske undervisning*, og desuten skal elevene foreta *studiereiser* til andre torvfabrikker i distriktet, men paa grund av de vanskelige forhold med rationering og indskrænket togordning m. m. blir ikke disse reiser iaar saa omfattende som fra først av tænkt. Tilslut blir der eksamen, hvorefter kurset slutter den 17de august.

Det Norske Myrselskaps Torvskole og Forsøkstorvfabrik er jo en av de mange kriseforanstaltninger, som er kommet istand paa grund av de ekstraordinære forhold. Hadde det ikke været for brændselskrisen f. a., hadde denne plan endnu ikke kunnet gjennomføres. Men dette er en av de kriseforanstaltninger, som faar varig betydning og blir en kraftig løftestang for torvdriftens fremme i vort land.

UTFÆRDEN TIL DET NORSKE MYRSELSKAPS TORVSKOLE, VAALER I SOLØR.

DET NORSKE MYRSELSKAPS EKSTRATOG, bestaaende av fire 1 og 2 klasses passagervogner og en spisevogn, avgik fra Kristiania Ø. til fastsat tid tirsdag den 3dje juli kl. 7,15 morgen og kom til Vaaler litt før kl. 12 middag i straalende solskin. Der medfulgte 82 passagerer, hvoriblandt stortingets landbrukskomite og flere andre stortingsmænd, medlemmer av myrselskapets styre og repræsentantskap, professorer ved universitetet og landbrukshøiskolen, den russiske legations handelsattaché m. fl. Statsministeren blev forhindret, men sendte utfærden et hilsningstelegram.

Paa Vaaler st. var det samlede herredsstyre og mange andre av bygdens folk fremmøtt. Der blev stillet til disposition 42 kjøretøier, og med Vaalers fungerende ordfører og myrselskapets sekretær i teten kjørte den lange vognrække de ca. 4 km. frem til torvskolen. Her